

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)

den 4 juni 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 2002/65/EG – Kreditavtal som ingåtts på distans – Ångerrätt – Följder – Artikel 7.4 – Återgång av erhållna prestationer – Betalning av ersättning för nyttjande – Leverantörens skyldighet – Saknas”

I mål C-301/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Landgericht Bonn (Regionala domstolen i Bonn, Tyskland) genom beslut av den 17 april 2018, som inkom till domstolen den 4 maj 2018, i målet

Thomas Leonhard

mot

DSL-Bank – eine Niederlassung der DB Privat- und Firmenkundenbank AG,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Safjan (referent) samt domarna L. Bay Larsen och N. Jääskinen,

generaladvokat: G. Pitruzzella,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Thomas Leonhard, genom C. Köhler, Rechtsanwältin,
- DSL-Bank – eine Niederlassung der DB Privat- und Firmenkundenbank AG, genom A. Menkel, Rechtsanwalt,
- Tysklands regering, inledningsvis genom T. Henze, M. Hellmann och E. Lankenau, därefter genom de två sistnämnda och J. Möller, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom F. Erlbacher och C. Valero, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 7.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG av den 23 september 2002 om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG samt direktiven 97/7/EG och 98/27/EG (EUT L 271, 2002, s. 16).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Thomas Leonhard och DSL-Bank – ett organ som drivs av DB Privat- und Firmenkundenbank AG (nedan kallat DSL-Bank). Målet rör Thomas Leonards utövande av sin ångerrätt med avseende på ett kreditavtal som ingåtts mellan parterna.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skälen 1, 3, 13 och 14 i direktiv 2002/65 har följande lydelse:
  - ”(1) Åtgärder bör vidtas för att inom ramen för förverkligandet av den inre marknads mål gradvis befästa denna marknad. Dessa åtgärder bör även bidra till en hög konsumentskyddsnivå, i enlighet med artiklarna 95 och 153 [EG].
  - ...
  - (3) ... För att säkerställa konsumenternas väsentliga rätt till valfrihet krävs en hög konsumentskyddsnivå, så att konsumenternas förtroende för distansförsäljning ökar.
  - ...
  - (13) En hög konsumentskyddsnivå bör säkerställas genom detta direktiv i syfte att säkerställa fri rörlighet för finansiella tjänster. Medlemsstaterna bör inte kunna besluta om andra bestämmelser än dem som fastställs i detta direktiv på de områden som harmoniseras i direktivet, om det inte särskilt anges i detta.
  - (14) Detta direktiv omfattar alla finansiella tjänster som kan tillhandahållas på distans. Vissa finansiella tjänster regleras emellertid av särskilda bestämmelser i gemenskapslagstiftningen. Dessa särskilda bestämmelser fortsätter att vara tillämpliga på sådana finansiella tjänster. Det är dock lämpligt att fastställa principer för distansförsäljning av sådana tjänster.”
- 4 Artikel 1 i direktivet har rubriken ”Syfte och tillämpningsområde”. I artikel 1.1 föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter.”
- 5 Artikel 2 i direktivet, med rubriken ”Definitioner”, har följande lydelse:

”I detta direktiv avses med

- a) *distansavtal*: alla avtal om finansiella tjänster som ingås mellan en leverantör och en konsument inom ramen för ett system för distansförsäljning eller tillhandahållande av tjänster på distans organiserat av leverantören, som för detta avtal uteslutande använder en eller flera tekniker för distanskommunikation fram till och med den tidpunkt då avtalet ingås.
- b) *finansiell tjänst*: alla banktjänster samt tjänster som avser krediter, försäkringar, privata individuella pensioner, investeringar eller betalningar.
- c) *leverantör*: varje privat eller offentlig fysisk eller juridisk person som, inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet, i egenskap av avtalspart tillhandahåller tjänster som är föremål för distansavtal.
- d) *konsument*: varje fysisk person som ingår distansavtal för ändamål som inte omfattas av hans närings- eller yrkesverksamhet.

...”

- 6 Artikel 3 i samma direktiv har rubriken ”Information till konsumenten innan distansavtal ingås”. Artikel 3.1 har följande lydelse:

”I rimlig tid innan konsumenten blir bunden av ett distansavtal eller ett anbud skall denne ges följande information om

...

3. distansavtalet:

- a) Förekomsten eller frånvaron av ångerrätt i enlighet med artikel 6 och, för det fall ångerrätt föreligger, dess varaktighet och villkoren för dess utövande, inklusive uppgift om det belopp konsumenten kan bli skyldig att betala på grundval av artikel 7.1 samt vad som kan bli följderna av att inte utöva denna rättighet.

...”

- 7 Av artikel 6 i direktiv 2002/65, med rubriken ”Ångerrätt”, framgår följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att konsumenten har en tidsfrist på 14 kalenderdagar under vilken denne kan utöva sin ångerrätt utan att det leder till någon påföljd och utan att konsumenten behöver ange några skäl. ...

Tidsfristen för ångerrätten skall börja löpa

- den dag då distansavtalet ingås, ..., eller
- den dag då konsumenten erhåller avtalsvillkoren och informationen i enlighet med artikel 5.1 eller 5.2, om denna tidpunkt är senare än den tidpunkt som anges i första strecksatsen.

...

2. Ångerrätten skall inte tillämpas på

...

- c) avtal som båda parter har fullgjort på konsumentens uttryckliga begäran, innan konsumenten har utövat sin ångerrätt.

3. Medlemsstaterna får föreskriva att ångerrätten inte skall tillämpas på

- a) krediter som huvudsakligen är avsedda för att förvärva eller behålla äganderätt till mark eller en befintlig eller planerad byggnad eller för att renovera eller förbättra en byggnad, eller
- b) krediter som säkras antingen genom inteckning i fast egendom eller en rättighet med anknytning till fast egendom, ...

...

6. Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall denne, innan den gällande tidsfristen har löpt ut, meddela detta enligt de praktiska anvisningar som givits konsumenten i enlighet med artikel 3.1.3 d på ett sätt som gör att det kan styrkas i enlighet med den nationella lagstiftningen. Tidsfristen skall anses ha respekterats om meddelandet, på papper eller på annat för mottagaren tillgängligt varaktigt medium, avsänds innan tidsfristen löper ut.

...”

- 8 I artikel 7 i direktivet, med rubriken ”Betaling for den tjenst som tilhandahållits innan ångerrätten utøves”, föreskrivs följande:

”1. Om konsumenten utövar sin ångerrätt i enlighet med artikel 6.1, kan konsumenten endast åläggas att så snart som möjligt betala för den tjänst som leverantören i enlighet med distansavtalet faktiskt har tillhandahållit. Fullgörandet av avtalet får inte påbörjas förrän konsumenten har gett sitt samtycke. ...

...

3. Leverantören får inte kräva att konsumenten skall betala något belopp på grundval av punkt 1, om han inte kan styrka att konsumenten i vederbörlig ordning har underrättats om det belopp som skall betalas i enlighet med artikel 3.1.3 a. Leverantören får emellertid inte kräva denna betalning om leverantören utan föregående begäran från konsumentens sida har påbörjat fullgörandet av avtalet innan den tidsfrist för ångerrätten som anges i artikel 6.1 har löpt ut.

4. Leverantören skall så snart som möjligt och senast inom 30 kalenderdagar till konsumenten betala tillbaka alla belopp som leverantören erhållit från konsumenten i enlighet med distansavtalet, med undantag för det belopp som avses i punkt 1. Denna tidsfrist skall börja löpa den dag då leverantören erhåller meddelandet om att konsumenten utövar sin ångerrätt.

5. Konsumenten skall så snart som möjligt och senast inom 30 kalenderdagar till leverantören skicka tillbaka de belopp och/eller den egendom som konsumenten har erhållit från leverantören. ...”

Tysk lagstiftning

- 9 I 312b § stycke 1 Bürgerliches Gesetzbuch (civillagen), i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet, (nedan kallad BGB) föreskrivs följande:

”Distansavtal är avtal om försäljning av varor eller tillhandahållande av tjänster, inbegripet finansiella tjänster, som ingås mellan en näringsidkare och en konsument enbart med hjälp av teknik för distanskommunikation, såvida avtalet inte ingås inom ramen för ett organiserat system för distansförsäljning eller tillhandahållande av tjänster på distans. Finansiella tjänster i den mening som avses i första meningen utgör alla banktjänster samt tjänster som avser krediter, försäkringar, privata individuella pensioner, investeringar eller betalningar.”

10 I 312d § BGB föreskrivs följande:

”1. En konsument som har ingått ett distansavtal har ångerrätt enligt 355 §. ...

2. Utan hinder av 355 § stycke 2 första meningen börjar fristen för att utöva ångerrätten inte löpa förrän näringsidkaren har fullgjort sin informationsskyldighet enligt 312c § stycke 2 ... och, när avtalet gäller tillhandahållande av tjänster, inte förrän avtalet har ingåtts.

3. När avtalet gäller tillhandahållande av tjänster upphör ångerrätten även att gälla i följande situationer:

1) Vid en finansiell tjänst, om båda parter har fullgjort avtalet i dess helhet på konsumentens uttryckliga begäran, innan konsumenten har utövat sin ångerrätt ...

...

5. Vidare föreligger det inte någon ångerrätt vid ett distansavtal där konsumenten redan har en ångerrätt eller en returrätt enligt 355 eller 356 § på grundval av 495 eller 499–507 §. Vid sådana avtal gäller stycke 2 på motsvarande sätt.

6. När det gäller distansavtal avseende finansiella tjänster är konsumenten med avvikelse från 357 § stycke 1 endast skyldig att utge ersättning för värdet av den tillhandahållna tjänsten enligt de lagstadgade bestämmelserna om hävning om han eller hon informerats om denna rättsföljd i samband med att avtalet ingås och uttryckligen har lämnat samtycke till att näringsidkaren börjar tillhandahålla tjänsten innan fristen för att utöva ångerrätten har löpt ut.”

11 I 346 § BGB föreskrivs följande:

”1. Har en av parterna förbehållit sig rätt att häva avtalet eller föreligger annars enligt lag sådan rätt, ska, vid hävning, erhållna prestationer återgå och erhållen avkastning utges.

2. I stället för återgång eller utgivande av avkastning ska en part utge ersättning för värdet, om

1) återgång eller utgivande är omöjligt på grund av det erhållnas beskaffenhet ...

Om en motprestation har fastställts i avtalet, ska denna ligga till grund för beräkningen av ersättningen för värdet. Om ersättning för värdet ska betalas för den nytta som ett lån har inneburit, får emellertid parten visa att värdet av nyttan var lägre.”

12 I 355 § stycke 3 BGB föreskrivs följande:

”Ångerrätten upphör att gälla senast sex månader efter avtalets ingående. Vid försäljning av varor börjar fristen inte löpa förrän den dag varorna når mottagaren. Med avvikelse från första meningen upphör ångerrätten inte att gälla om konsumenten inte har informerats om sin ångerrätt på föreskrivet sätt, och vid distansavtal om finansiella tjänster upphör ångerrätten inte att gälla om näringsidkaren har underlåtit att på föreskrivet sätt fullgöra sin informationsskyldighet enligt 312c § stycke 2 punkt 1.”

13 I 495 § stycke 1 BGB föreskrivs följande:

”Vid ett konsumentkreditavtal har låntagaren en ångerrätt enligt 355 §.”

14 I Verordnung über Informations- und Nachweispflichten nach bürgerlichem Recht (förordningen om skyldigheter i fråga om information och bevisning enligt civilrätten), i den lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen, föreskrivs den informationsskyldighet som en näringsidkare måste uppfylla när denne ingår bland annat distansavtal med konsumenten och konkretiseras kreditinstitutens informationsskyldighet gentemot låntagarna.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

15 I november 2005 ingick Thomas Leonhard i egenskap av konsument två kreditavtal med DSL-Bank, ett kreditinstitut, i syfte att finansiera förvärvet av två lägenheter (nedan kallade de aktuella avtalen).

16 De aktuella avtalen ingicks på följande sätt.

17 Den 10 november 2005 överlämnade DSL-Bank två på förhand upprättade handlingar, kallade "låneavtal", till Thomas Leonhard, vilka innehöll information om ångerrätten. Såsom framgår av beslutet om hänskjutande återgavs i denna information inte den gällande tyska lagstiftningens lydelse och kunde därför inte omfattas av den icke motbevisbara presumtionen om lagenlighet som gäller för den informationsmodell som återfinns i bilagan till förordningen om skyldigheter i fråga om information och bevisning enligt civilrätten, i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet.

18 Thomas Leonhard undertecknade nämnda handlingar den 11 november 2005 och överlämnade dem till DSL-Bank. Därefter ställde Thomas Leonhard de överenskomna säkerheterna och gjorde bland annat en inteckning i den fasta egendomen i fråga. DSL-Bank betalade på hans begäran ut det lånade kapitalbeloppet.

19 Efter att ha betalat ränta på det beviljade lånet varje månad meddelade Thomas Leonhard, genom skrivelse av den 14 november 2015, DSL-Bank att han tänkte utöva sin ångerrätt med avseende på de aktuella avtalen. Till stöd för denna förklaring gjorde han gällande att den information om ångerrätten som han erhållit vid ingåendet av dessa avtal inte överensstämde med kraven i den nationella lagstiftningen. Beträffande framtida räntebetalningar angav Thomas Leonhard att dessa betalningar inte kunde likställas med ett erkännande av hans skyldigheter enligt de aktuella avtalen och att han förbehöll sig rätten att begära att DSL-Bank skulle återbetala dessa betalningar.

20 DSL-Bank bestred att Thomas Leonhard med giltig verkan hade utövat sin ångerrätt avseende de aktuella avtalen. Thomas Leonhard väckte då talan vid Landgericht Bonn (Regionala domstolen i Bonn, Tyskland) och yrkade att det skulle fastställas att han med giltig verkan hade utövat sin ångerrätt och att DSL-Bank skulle förpliktas att betala ersättning för nyttjandet av den ränta som Thomas Leonhard hade betalat till DSL-Bank innan han utövade sin ångerrätt.

21 Enligt den hänskjutande domstolen ska de aktuella avtalen kvalificeras som "distansavtal" i den mening som avses i 312b § BGB, eftersom bestämmelserna om ångerrätt i distansavtal enligt nationell rättspraxis i princip även är tillämpliga på fastighetskreditavtal.

22 Den hänskjutande domstolen anser att Thomas Leonhard med giltig verkan har utövat sin ångerrätt med avseende på de aktuella avtalen, eftersom informationen om ångerrätten i de handlingar som avses i punkt 17 i förevarande dom inte överensstämde med kraven i den nationella lagstiftningen.

23 Vad gäller följderna av att ångerrätten utövats har den hänskjutande domstolen påpekat att låntagaren enligt 346 § stycke 1 och 346 § stycke 2 första meningen punkt 1 BGB är skyldig att till långivaren återbetala det lånade kapitalbeloppet och avkastningen av detta kapital, vars belopp, enligt 346 § stycke 2 andra meningen BGB, i princip motsvarar den ränta som föreskrivs i det avtal som ingåtts mellan parterna. Långivaren är skyldig att till låntagaren återbetala inte bara de mottagna beloppen, utan även avkastningen av dessa belopp.

24 Den hänskjutande domstolen har tillagt att konsumenten, när det gäller distansavtal avseende en finansiell tjänst, enligt 312 § stycke 6 BGB, är skyldig att utge ersättning för värdet av den utförda tjänsten endast om konsumenten har informerats om detta innan avtalet ingicks och under förutsättning att konsumenten uttryckligen har samtyckt till att näringsidkaren börjar tillhandahålla tjänsten innan ångerfristen har löpt ut. Samtidigt anser den hänskjutande domstolen att det är möjligt att tolka den nationella lagstiftningen på så sätt att konsumenten alltid har rätt till ersättning för nyttjande i enlighet med 346 § stycke 2 första meningen punkt 1 BGB. I ett sådant fall skulle konsumenten/låntagaren inte bara återfå de återbetalningar som gjorts på kapitalbeloppet och den ränta som betalats till långgivaren, utan även ha rätt till en ersättning för nyttjandet.

25 Enligt den hänskjutande domstolen utgör artikel 7 i direktiv 2002/65 emellertid hinder för att låntagaren begär en sådan ersättning för nyttjande från långgivaren, eftersom direktivet innebär en fullständig harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning i detta hänseende.

26 Mot denna bakgrund beslutade Landgericht Bonn (Regionala domstolen i Bonn) att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 7.4 i direktiv 2002/65 tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell bestämmelse i vilken det föreskrivs att leverantören, efter det att konsumenten har utövat ångerrätten med avseende på ett konsumentkreditavtal som ingåtts på distans, utöver det belopp som denne erhållit från konsumenten enligt distansavtalet även ska utge ersättning för nyttjande av detta belopp?”

Förfarandet vid domstolen

27 Genom beslut av domstolens ordförande av den 4 december 2018 vilandeförklarades förevarande mål till dess att domen av den 11 september 2019, Romano (C-143/18, EU:C:2019:701) meddelades.

28 Domstolens kansli delgav den hänskjutande domstolen den domen.

29 Genom skrivelse av den 25 september 2019, som inkom till domstolen den 1 oktober 2019, meddelade den hänskjutande domstolen, som svar på en fråga från EU-domstolen, att den vidhöll sin begäran om förhandsavgörande, eftersom EU-domstolen i domen av den 11 september 2019, Romano (C-143/18, EU:C:2019:701), inte hade besvarat den tredje tolkningsfrågan, vilken är identisk med den enda fråga som ställts i förevarande mål.

Prövning av tolkningsfrågan

30 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 7.4 i direktiv 2002/65 ska tolkas så, att en konsument som utövar sin ångerrätt med avseende på ett kreditavtal som ingåtts med en leverantör på distans har rätt att, med förbehåll för de belopp som konsumenten själv är skyldig att betala till leverantören i enlighet med villkoren i artikel 7.1 och 7.3 i direktivet, av denna leverantör återfå det kapitalbelopp och den ränta som betalats i enlighet med avtalet, men inte att erhålla någon ersättning för nyttjandet av detta kapitalbelopp och denna ränta.

31 Inledningsvis har den hänskjutande domstolen konstaterat att en konsument-låntagare som utövat sin ångerrätt med avseende på avtalet med leverantören, i enlighet med den nationella lagstiftning som avses i punkt 24 i denna dom, har rätt att inte bara återfå det återbetalade kapitalbeloppet och den ränta som betalats till denna långgivare, utan även att erhålla ersättning för nyttjandet.

32 EU-domstolen erinrar i detta hänseende om att leverantören, såsom framgår av artikel 7.4 i direktiv 2002/65, när konsumenten beslutar att utöva sin ångerrätt med avseende på ett kreditavtal som ingåtts på distans, är skyldig att till konsumenten betala tillbaka alla belopp som leverantören har

erhållit från konsumenten i enlighet med avtalet, med undantag för det belopp som avses i artikel 7.1, det vill säga det belopp som uppburits inom ramen för den finansiella tjänst som faktiskt tillhandahållits, i enlighet med villkoren i artikel 7.3 i direktivet.

- 33 Lydelsen av artikel 7.4 i direktiv 2002/65 är otvetydig och föreskriver en skyldighet för leverantören att till konsumenten betala tillbaka alla belopp som leverantören ”erhållit från konsumenten” i enlighet med distansavtalet, och endast dessa belopp.
- 34 När konsumenten, i enlighet med låneavtalet, betalar lånebeloppet jämte ränta till leverantören, ska den återbetalning som avses i artikel 7.4 i direktiv 2002/65 omfatta såväl de belopp som konsumenten har betalat i form av kapitalbelopp som räntan på lånet.
- 35 Varken i artikel 7.4 i direktiv 2002/65 eller i någon annan bestämmelse i direktivet föreskrivs att leverantören, för det fall konsumenten utövar ångerrätten med avseende på det avtal denne ingått med sin leverantör, är skyldig att till konsumenten, utöver det kapitalbelopp och den ränta som konsumenten har betalat, även utge ersättning för nyttjandet av de belopp som leverantören har erhållit i enlighet med avtalet.
- 36 Av artikel 1.1 i direktiv 2002/65, jämförd med skäl 13 i direktivet, framgår att direktivet i princip genomför en fullständig harmonisering av de aspekter som regleras i direktivet. Såsom anges i detta skäl bör medlemsstaterna nämligen inte kunna besluta om andra bestämmelser än dem som fastställs i direktivet på de områden som harmoniseras i direktivet, om det inte särskilt anges i detta (dom av den 11 september 2019, Romano, C-143/18, EU:C:2019:701, punkt 34).
- 37 Mot bakgrund av dessa överväganden ska frågan besvaras enligt följande. Artikel 7.4 i direktiv 2002/65 ska tolkas så, att en konsument som utövar sin ångerrätt med avseende på ett kreditavtal som ingåtts med en leverantör på distans har rätt att, med förbehåll för de belopp som konsumenten själv är skyldig att betala till leverantören i enlighet med villkoren i artikel 7.1 och 7.3 i direktivet, av denna leverantör återfå det kapitalbelopp och den ränta som betalats i enlighet med avtalet, men inte att erhålla någon ersättning för nyttjandet av detta kapitalbelopp och denna ränta.

Rättegångskostnader

- 38 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjätte avdelningen) följande:

Artikel 7.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG av den 23 september 2002 om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG samt direktiven 97/7/EG och 98/27/EG ska tolkas så, att en konsument som utövar sin ångerrätt med avseende på ett kreditavtal som ingåtts med en leverantör på distans har rätt att, med förbehåll för de belopp som konsumenten själv är skyldig att betala till leverantören i enlighet med villkoren i artikel 7.1 och 7.3 i direktivet, av denna leverantör återfå det kapitalbelopp och den ränta som betalats i enlighet med avtalet, men inte att erhålla någon ersättning för nyttjandet av detta kapitalbelopp och denna ränta.

Underskrifter